

การหยา

นายพิชญ์พันธ์ เศรษฐบุศร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๕

ISBN ๙๗๔-๕๖๐-๘๗๙-๓

007343

I16649539

THE DIVORCE

Mr. Pichphan Sresthaputra

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1982

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การหย่า

โดย

นายพิชญ์พันธ์ เตรีชฌบุตร

ภาควิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ กงสมบูรณ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

[Signature] ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Signature] ..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จตุร กุลบุศย์)

[Signature] ..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์โชค จารุจินดา)

[Signature] ..... กรรมการ
(อาจารย์ประสพสุข บุญเดช)

[Signature] ..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ กงสมบูรณ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การหย่า

ชื่อนิสิต

นายพิชญ์พันธ์ เตรีษฐบุตร

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์

ภาควิชา

นิติศาสตร์

ปีการศึกษา

๒๕๒๘

บทคัดย่อ

ตามปกติแล้วการสมรสจะสิ้นสุดลงได้โดยสภาพก็แต่ด้วยการตายเท่านั้น แต่เนื่องจากสภาพความเป็นจริง การอยู่ร่วมกันโดยใกล้ชิดย่อมอาจจะเกิดการขัดแย้งกันได้ หากการขัดแย้งนั้นมีความรุนแรงจนไม่อาจจะแก้ไขได้แล้ว ก็มีความจำเป็นจะต้องหาวิธีการบางอย่างมาเพื่อให้การอยู่ร่วมกันนั้นสิ้นสุดลง เพราะเหตุนี้การหย่าจึงได้ถูกนำมาใช้ และแม้บางประเทศการหย่าไม่อาจจะทำได้เพราะถูกจำกัดอยู่ด้วยข้อบัญญัติทางศาสนา แต่เมื่อไม่อาจพ้นความจำเป็นดังกล่าวจึงจำต้องหาวิธีการต่าง ๆ หลีกเลี้ยงข้อบัญญัติทางศาสนานั้น เพื่อให้การอยู่ร่วมกันสิ้นสุดลงโดยทางอื่นที่มีใช้การหย่า เช่น โดยการแยกกันอยู่ได้ เป็นต้น

เนื่องจากการสมรสส่วนมากมิใช่มีแต่เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาเท่านั้น ยังมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในค้ำอื่น ๆ ด้วย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และต่อบุคคลภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นหากจะให้การหย่าสามารถกระทำได้อย่างง่ายแล้ว การสมรสนั้นก็อาจจะสิ้นสุดจากกันเพียงเพราะการทะเลาะกันทันทีทันใด หรือเพียงเพราะเกิดมีความคิดเห็นแตกต่างกันเท่านั้น ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในครอบครัวไปทั้งหมด และที่สำคัญที่สุดก็คือกระทบอย่างยิ่งต่อบุตรของคู่สมรสนั้น

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งที่จะแสดงถึงหลักเกณฑ์และวัตถุประสงค์ของการหย่าตามข้อบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับการหย่าตามกฎหมายของต่างประเทศและพิจารณาถึงผลบางอย่างภายหลังการหย่าที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น เรื่องค่าทดแทน, ค่าเลี้ยงชีพ ตลอดจนการอุปการะเลี้ยงดูและการปกครองบุตรเพื่อชี้ให้เห็นถึงทฤษฎีและความคิดใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการหย่าในปัจจุบัน พร้อมทั้งเสนอ

แนะวิธีการที่ควรกระทำเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของเด็กภายหลังการขายโดยเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายประเทศอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เพราะกฎหมายไทยมิได้ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ของเด็กอย่างเพียงพอ

2

Thesis Title   **The divorce**
Name   Mr. Pichphan Sreshthaputra
Thesis Advisor   Assistant Professor Paitoon Kongsomboon
Department   Law
Academic Year   1981

ABSTRACT

Normally marital status will terminate only by death however, close relationship will lead to inter personal conflict ; and if that conflict is too severe to resolve, one need to find some means of terminating his or her togetherness. By this means, divorce is introduced and even in some countries, it is hardly impossible because of the restriction of religion. Evenso, one has to find other deviations such as separation.

Marriage does not concern only the relationship of husband and wife but it involves other connections such as those between children and parent. If one can easily get divorced, a marital status will be concluded only after a dispute or just because a couple has different ideas. This will effect the total relationships of the whole family and most important of all the children of the couple.

This thesis intends to portray the criterion and objectives of a divorce as stated in the Civil and Commercial Code Book V and compares that laws with other countries divorce laws. It also evalates the probable consequences such as compensation, living

allowances, custody of children and the parental power over the children. This thesis also suggest methods of protecting children after divorce thus by comparing related international laws. However, it seems that the Thai civil laws does not see the importance of the children's benefits after divorce.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จไปได้ก็ด้วยความกรุณาจากผู้พระคุณหลายท่าน ท่านแรกคือผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพฑูรย์ กงสมบุรณ์ ซึ่งได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และสละเวลาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์นี้ให้ถูกต้อง

สำหรับเอกสารในการวิจัย ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จากสถานทูตฟิลิปปินส์ สถานทูตสวีเดน และสถานทูตเยอรมัน ซึ่งได้มอบเอกสารเกี่ยวกับกฎหมายเรื่องการหย่าของประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสวีเดน และของประเทศเยอรมันให้ คุณท่าน ตั้งกะสิงห์ เลขาทูตไทยประจำประเทศเยอรมันได้ช่วยกรุณาถอดความประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในส่วนที่เกี่ยวกับการหย่าจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาไทยให้ คุณเพ็ญพรรณ พงษ์สวัสดิ์ บรรณารักษ์ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ได้ช่วยเหลือค้นหาหนังสือที่เกี่ยวข้อง และให้ความสะดวกทุกประการในการเข้าใช้ห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ในด้านการวิจัยผู้เขียนขอขอบคุณ คุณศุภพร สุวรรณภักดิ์ ที่ได้คอยแนะนำผู้เขียนตลอดมาทั้งในภาคเรียนปกติและในการทำวิทยานิพนธ์ คุณสิริวงศ์ พัฒนางกูร คุณอัจฉราพร แสงผลและคุณอนุสรณ์ บุรินทรามาตย์ ได้ช่วยรวบรวมข้อมูลบางประการให้ผู้เขียน

ในด้านการเรียงพิมพ์วิทยานิพนธ์ ผู้เขียนได้รับการช่วยเหลือจากเรืออากาศโท วินัย ตูวิเชียรที่ได้กรุณาให้คำแนะนำต่าง ๆ ในเรื่องรูปแบบของวิทยานิพนธ์ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการเสนอวิทยานิพนธ์ คุณสมบุรณ์ ทองศิลป์ และคุณธวัชชัย เปรมปรีดิ์ได้ช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์และพิสูจน์อักษร และยังมีอีกหลายท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ ได้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียน ซึ่งหากผู้เขียนไม่ได้รับความช่วยเหลือจากท่านเหล่านี้แล้ว ผู้เขียนก็คงไม่อาจจะเขียนวิทยานิพนธ์นี้ได้สำเร็จสมความมุ่งหมายได้ จึงขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทนำ	๑
บทที่	
๑. ประวัติศาสตร์กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการค้า	๓
ประวัติศาสตร์กฎหมายเกี่ยวกับการค้าของไทย	๓
ก. ในสมัยสุโขทัย	๓
ข. ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	๕
๑.ประวัติศาสตร์กฎหมายตราสามดวงลักษณะผ้าเม็ย	
พอสังเขป	๖
๒.การขาดจากการสมรสตามกฎหมายลักษณะผ้าเม็ย ..	๖
ก) เมื่อตกลงหย่ากันเอง	๖
ข) ขาดจากกันโดยผลของกฎหมาย	๗
ค) การฟ้องหย่า	๙
ด. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว	
พ.ศ.๒๔๗๗	๑๔
ง. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว	
พ.ศ.๒๕๑๙	๑๕
ประวัติศาสตร์กฎหมายเกี่ยวกับการค้าของต่างประเทศ	๑๖
ก. ยุคกฎหมายบาบิโลน	๑๖
ข. ยุคกฎหมายฮิว	๑๗
ค. ยุคกรีก	๑๘
ง. ยุคโรมัน	๑๘

บทที่

หน้า

จ. สมัยพระเจ้าจลิตีเนียน	๑๙
ฉ. ยุคศาสนาจักร	๑๙
ช. สมัยหลังการปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส	๒๐
๒. แบบวิธีของการหย่า	๒๑
แบบวิธีของการหย่าตามกฎหมายไทย	๒๑
ก. การหย่าโดยการยินยอม	๒๑
๑. ความยินยอมของสามีภริยาทั้งสองฝ่าย	๒๒
๒. จะต้องทำเป็นหนังสือ	๒๒
ก) สามีภริยากันตามกฎหมายลักษณะฉัวเมีย	๒๔
ข) สมรสกันในต่างประเทศ	๒๔
ค) ข้อตกลงในหนังสือหย่า	๒๕
๑) ข้อตกลงในหนังสือหย่ากับความเป็น โสมพะของสัญญาหย่า	๒๕
๒) ข้อตกลงว่าคู่สมรสฝ่ายใดจะปกครอง บุตร, ข้อตกลงว่าคู่สมรสฝ่ายใดจะออก เงินอุปการะเลี้ยงดูบุตรและข้อตกลง เรื่องการแบ่งทรัพย์สินภายหลังการ หย่าจำต้องมีหนังสือหย่าหรือไม่	๒๗
๓) ถ้าทำข้อตกลงดังกล่าวในข้อ ๒) แยก จากสัญญาหย่าข้อตกลงนั้นจะต้องทำ เป็นหนังสือมีพยาน ๒ คนแบบหนังสือ หย่าหรือไม่	๒๙
๓. มีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย ๒ คน	๓๑
ก) พยานในสัญญาหย่าจะต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะหรือ ไม่	๓๑

ข) ชายหญิงจะต้องลงชื่อพร้อมกันหรือไม่ พยานจะ
ต้องอยู่พร้อมกัน ๒ คนในขณะที่ชายหญิงลงชื่อ
หรือไม่ ๓๒

๔. การจดทะเบียนหย่า ๓๔

    ก) การจดทะเบียนหย่าต้องมีหนังสือหย่าด้วย ๓๔

    ข) การหย่าที่ต้องมีการจดทะเบียนหย่า ๓๕

    ค) การหย่าที่ไม่ต้องจดทะเบียนหย่า ๓๖

    ง) ในกรณีที่มีการทำหนังสือหย่ากันแล้วอีกฝ่ายหนึ่งไม่
ยอมไปจดทะเบียนหย่าจะอย่างไร ๔๐

    จ) ระเบียบวิธีการจดทะเบียนหย่าตามกฎหมายไทย. ๔๒

ข. การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล ๔๗

    ๑. คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมหย่า ๔๘

    ๒. ต้องมีการฟ้องต่อศาล ๔๘

    ๓. ต้องมีเหตุหย่า ๕๐

    ก. การหย่าตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย
    พ.ศ. ๒๔๘๑ ..... ๕๓

แบบของการหย่าตามกฎหมายต่างประเทศ ๕๔

    ก. ประเทศที่ไม่ยอมให้มีการหย่าได้ ๕๕

        ๑. ประเทศอิตาลี ๕๕

        ๒. ประเทศฟิลิปปินส์ ๕๖

    ข. ประเทศที่ยอมให้มีการหย่ากันได้ ๕๘

        ๑. ประเทศที่ยอมให้หย่าได้โดยมีคำพิพากษาของศาล ... ๕๘

            ก) ประเทศสวีเดน ๕๘

            ข) ประเทศฝรั่งเศส ๕๘

            ค) ประเทศอังกฤษ ๖๑

            ง) ประเทศเยอรมัน ๖๔

๒. ประเทศที่ยอมให้เข้าได้โดยทั้งความยินยอมและโดยมี
 คำพิพากษาของศาล ๖๔

    ก) ประเทศญี่ปุ่น ๖๕

    ข) สหภาพโซเวียตรัสเซีย ๖๖

๓. เหตุฟ้องหย่า..... ๖๗

    ระบบที่ ๑ ประเทศที่ใช้หลักความผิด ๗๑

    เหตุหย่าตามกฎหมายไทย ๗๑

    เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) ๗๒

    ก. สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยา ๗๒

    ข. ภริยามีชู้ ๗๓

    เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๒) ๗๖

    เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๓) ๗๗

    ก. การทำร้ายหรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจอย่างร้ายแรง .. ๗๗

    ข. หมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการี
     ของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรง ๘๓

    เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๐๖ (๔) ๘๗

    ก. มีการอยู่ต่างหากจากกัน ๘๗

    ข. มีการจงใจละทิ้ง ๘๗

        ๑. การจงใจละทิ้งโดยตรง ๘๐

        ๒. การจงใจละทิ้งโดยบีบบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งละทิ้งไป. ๘๐

        ๓. การละทิ้งโดยคนวิกลจริต ๘๒

        ๔. การละทิ้งกับการไปบวชเป็นพระภิกษุ ๘๒

        ๕. การละทิ้งกับการไม่อุปการะเลี้ยงดูจวบเป็นต้องควม
         ถูกันไปหรือไม่จึงจะถือเป็นเหตุหย่า ๘๓

ก. ไม่มีความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง..... ๙๓

ง. ต้องทิ้งร้างไปเกิน ๑ ปี..... ๙๔

เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๕)..... ๙๕

เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๖)..... ๙๗

ก. การไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู..... ๙๗

ข. การทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยาอย่างร้ายแรง..... ๑๐๐

เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๗)..... ๑๐๕

เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๘)..... ๑๐๗

ก. จะต้องเป็นหนังสือ..... ๑๐๘

    ๑. สัญญาที่ภรรยาจะต้องทำเพื่อใด..... ๑๐๘

    ๒. สัญญาที่ภรรยาจะบอกกล่าวได้หรือไม่..... ๑๐๙

ข. จะต้องเป็นสัญญาที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติ..... ๑๑๐

เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๙)..... ๑๑๑

เหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖(๑๐)..... ๑๑๔

ประเทศญี่ปุ่น..... ๑๑๕

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน..... ๑๑๖

ระบบที่ ๒ ประเทศที่ใช้หลักการแตกสลายของการสมรส..... ๑๑๖

    ประเทศอังกฤษ..... ๑๑๗

    ประเทศเยอรมัน..... ๑๒๑

    ประเทศรัสเซีย..... ๑๒๑

    ประเทศสวีเดน..... ๑๒๒

ระบบที่ ๓ ประเทศที่ใช้หลักความผิดและหลักการแตกสลายของการสมรสประกอบกัน..... ๑๒๒

    ประเทศฝรั่งเศส..... ๑๒๒

๔. การฟ้องคดีหย่า	๑๒๕
ก. ศาลที่จะพิจารณาคดีฟ้องหย่า	๑๒๕
ข. ผู้มีอำนาจฟ้องหย่า	๑๒๖
ค. ข้อจำกัดหรือตัดอำนาจฟ้องหย่า	๑๒๙
๑. ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำที่เป็นเหตุหย่า	๑๓๐
๒. เหตุฟ้องหย่าเกิดเพราะการกระทำของฝ่ายที่ฟ้องหย่า	๑๓๒
๓. มีการให้อภัย	๑๓๓
๔. คดีขาดอายุความ	๑๓๕
ง. การแบ่งทรัพย์สินในคดีหย่า	๑๓๘
๑. ประเภทของทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา	๑๓๙
ก) สินส่วนตัว	๑๓๙
ข) สินสมรส	๑๔๕
๒. การแบ่งทรัพย์สินสำหรับการสมรสก่อนการประกาศใช้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ พ.ศ. ๒๔๗๖	๑๔๘
ก) กรณีมีผู้เดียวเมียเดียว	๑๔๘
ข) กรณีมีเมียหลายคน	๑๕๑
ค) การตกลงแบ่งสินสมรสกันเป็นอย่างอื่น	๑๕๒
๓. การแบ่งทรัพย์สินสำหรับการสมรสเมื่อใช้ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ พ.ศ. ๒๔๗๖. และการแบ่งทรัพย์สิน สำหรับการสมรสเมื่อใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ พ.ศ. ๒๕๑๙	๑๕๓
จ. การแบ่งความรับผิดชอบในหนี้	๑๖๒
๕. ผลภายหลังการหย่าที่มีต่อคู่สมรส	๑๖๔
ก. การพิจารณาเรื่องค่าทดแทน	๑๖๔
๑. ค่าทดแทนกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤตินอกใจคู่สมรส อีกฝ่ายหนึ่ง	๑๖๔

ก) กรณีตามมาตรา ๑๕๒๓ วรรคแรก ๑๖๕

ข) กรณีตามมาตรา ๑๕๒๓ วรรคสอง ๑๖๗

ค) อายุความฟ้องร้องเรียกค่าทดแทนตามมาตรา ๑๕๒๓ .... ๑๗๐

๒. ค่าทดแทนจากสามีหรือภริยาที่จิตใจก่อให้เกิดเหตุหย่าขึ้น ๑๗๑

ก) ค่าทดแทนตามมาตรา ๑๕๒๔ นี้อาจเรียกได้นอเหนือเพียงไร. ๑๗๓

ข) อายุความฟ้องร้องเรียกค่าทดแทนตามมาตรา ๑๕๒๔ ....

ข. การอุปการะเลี้ยงดูขณะคดีฟ้องหย่าอยู่ในระหว่างพิจารณา ๑๗๔

ค. การพิจารณาเรื่องค่าเลี้ยงชีพ ๑๗๗

๑. ความเห็นต่าง ๆ ของนักนิติศาสตร์ ๑๗๗

๒. ค่าเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ๑๗๙

ก) ค่าเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๒๖ ..... ๑๘๐

ข) ค่าเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๒๗ ..... ๑๘๔

ค) ค่าเลี้ยงชีพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๑๙ ..... ๑๘๕

ง) ค่าเลี้ยงชีพในการหย่าโดยความยินยอม ๑๘๖

จ) การกำหนดค่าเลี้ยงชีพ ๑๙๔

ฉ) การสิ้นสุดแห่งการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ๑๙๔

๓. ค่าเลี้ยงชีพตามกฎหมายต่างประเทศ ๑๙๖

ก) ประเทศอังกฤษ ๑๙๖

ข) ประเทศฝรั่งเศส ๑๙๙

ค) ประเทศเยอรมัน ๒๐๓

ง) สหภาพโซเวียต ๒๐๖

จ) ประเทศจีน ๒๐๖

ฉ) ประเทศญี่ปุ่น ๒๐๖

๖. ผลภายหลังจากการหย่าที่มีบุตร	๒๐๙
ก. การพิจารณาเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร	๒๐๙
๑. กรณีหย่าโดยความยินยอม	๒๐๙
๒. กรณีหย่าโดยคำพิพากษาของศาล	๒๑๑
๓. การอุปการะเลี้ยงดูบุตรกับความรับผิดชอบทางอาญา	๒๑๓
๔. การอุปการะเลี้ยงดูบุตรกับความรับผิดชอบทางแพ่งในลักษณะละเมิด	๒๑๓
๕. การอุปการะเลี้ยงดูบุตรกับกฎหมายลักษณะจัดการงานนอกสิ่ง	๒๑๔
ข. การพิจารณาเรื่องอำนาจปกครองบุตรภายหลังจากหย่า	๒๑๕
๑. อำนาจการปกครองบุตรคืออะไร	๒๑๕
๒. ความเห็นของนักนิติศาสตร์ในเรื่องการกำหนดอำนาจปกครองบุตรภายหลังจากหย่า	๒๑๖
๓. วิธีการกำหนดอำนาจปกครองบุตรภายหลังจากหย่าตามกฎหมายไทย	๒๑๙
ก) การกำหนดอำนาจปกครองบุตรก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ พ.ศ. ๒๔๗๗	๒๑๙
ข) การกำหนดอำนาจปกครองบุตรเมื่อใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ พ.ศ. ๒๔๗๗	๒๒๐
ค) การกำหนดอำนาจปกครองบุตรเมื่อใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ พ.ศ. ๒๕๑๙	๒๒๐
๔. อำนาจปกครองกับการเลี้ยงดูจะแยกจากกันได้หรือไม่	๒๒๖
๕. วิธีการกำหนดอำนาจปกครองบุตรภายหลังจากหย่าตามกฎหมายต่างประเทศ	๒๒๙
ก) ประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ	๒๒๙
ข) ประเทศฝรั่งเศส	๒๓๐
ค) ประเทศสวีเดน	๒๓๒
ง) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน	๒๓๓
จ) ประเทศญี่ปุ่น	๒๓๓

๗. การแยกกันอยู่.....	๒๓๕
ก. การแยกกันอยู่ในประเทศไทย.....	๒๓๕
๑. ผู้มีสิทธิในการร้องขอแยกกันอยู่.....	๒๓๖
๒. การพิจารณาว่าเหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ จะใช้เป็นเหตุขอแยกกันอยู่ได้หรือไม่.....	๒๓๖
๓. การแยกกันอยู่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๕๖๒.....	๒๓๘
ก) การแยกกันอยู่โดยเหตุจำเป็น.....	๒๓๘
ข) การแยกกันอยู่โดยตกลงแยกกันอยู่เองโดยไม่มีเหตุตามมาตรา ๑๕๖๒.....	๒๓๘
ค) การแยกกันอยู่โดยตกลงแยกกันอยู่เองโดยมีเหตุตามมาตรา ๑๕๖๒.....	๒๔๐
๔. สิทธิของคู่สมรสอีกฝ่ายในการได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูในกรณีแยกกันอยู่ตามมาตรา ๑๕๖๒.....	๒๔๐
๕. สิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูและเรื่องอำนาจปกครองบุตรในระหว่างแยกกันอยู่.....	๒๔๑
ข. การแยกกันอยู่ตามกฎหมายต่างประเทศ.....	๒๔๑
๑. การแยกกันอยู่แทนการหย่า.....	๒๔๑
๒. การแยกกันอยู่อันเป็นเงื่อนไขของการฟ้องหย่า.....	๒๔๒
๘. กฎหมายอิสลามเรื่องการหย่า.....	๒๔๓
ก. แหล่งกำเนิด.....	๒๔๓
ข. ที่มาของกฎหมายอิสลาม.....	๒๔๓
ค. นิชายและอนุนิชายในศาสนาอิสลาม.....	๒๔๔
ง. การใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย.....	๒๔๕
จ. บทบัญญัติกฎหมายอิสลามใน ๔ จังหวัดภาคใต้.....	๒๔๘
ฉ. วิธีพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม.....	๒๔๘
ช. การสมรสตามกฎหมายอิสลามพอสังเขป.....	๒๔๙

บทที่

หน้า

ข. การหย่าตามกฎหมายอิสลาม.....	๒๔๘
ค. ช่วงระยะเวลาแห่งการรอคอย หรือ ช่วงอีดะฮ์.....	๒๕๐
ง. การหย่าโดยสามีมีอำนาจกระทำได้ฝ่ายเดียว.....	๒๕๑
จ. การฟ้องหย่า.....	๒๕๒
ฉ. การขาดจากกันในกรณีอื่นๆ.....	๒๕๓
๘. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๒๕๕
บรรณานุกรม.....	๒๖๘
ภาคผนวก.....	๒๗๕
ประวัติ.....	๓๑๘